

טראמפ, סין והמזרח התיכון

מאת רועי ילינק

מבט מבס"א מס' 408, ה' 7 פברואר 2017

תקציר: לאור ביקורתו החריפה והמתמשכת של דונלד טראמפ על סין, המאבק בין שתי המדינות עשוי להחמיר לאחר כניסתו הרשמית לבית הלבן אך רק במישור הכלכלי והדיפלומטי. המזה"ת, וישראל בתוכו, עלול להיגרר למאבק כזירת התגוששות בין המעצמות, בשל משאבי הטבע הרבים באזור, הנתיבים הימיים העוברים בשטחו וחשיבותו הגאו-אסטרטגית.

מאז זכייתו של דונלד טראמפ במרוץ לנשיאות ארה"ב נמצא נושא היחסים בין ארה"ב לבין סין, באופן כמעט קבוע על סדר היום של הצדדים. הנושא מעסיק את הנשיא הנבחר יותר מהטרור האסלאמי המכה שוב ושוב, יותר מהתפקיד שנשיא רוסיה ולדימיר פוטין לוקח לעצמו ויותר מנושאים בוערים אחרים שעל סדר היום העולמי. עובדה זו אינה צריכה להפתיע - כבר במערכת הבחירות הפנה טראמפ אצבע מאשימה כלפי סין בהזדמנויות רבות ומגוונות. הוא הרבה לתקוף את סין בעיקר בנאומיו במדינות "חגורת החלודה" (ערי התעשייה הכבדה שירדו מגדולתן) בהן גם רשם ניצחונות לא צפויים.

עמדתו זו של טראמפ יסודה באובדן של בין 2 ל-2.4 מיליון מקומות עבודה של אזרחי ארה"ב, שלדבריו נגזלו על ידי הסינים בין השנים 1999 ל-2011. מהלך זה, כלל העברה של מפעלים וחברות רבות שפעלו על אדמת ארה"ב לסין. תנועה זו של מעבר מפעלים מסין מתפרשת בפיו של טראמפ כגזל שיש להחזירו לבעליו המקוריים, קרי לציבור האמריקני. נוסף על כן, חוסר הפיקוח הבין-לאומי על שער היציג של היואן הסיני מאפשר ליצואנים סיניים לזכות ביתרון על מתחריהם ממדינות אחרות. יתרון זה מושג בשל השליטה הבלעדית של המשטר הסיני על שער היציג של המטבע, שאיננו כפוף לשער המטבעות הבין-לאומי, כפי שמקובל בזירה הכלכלית הבין-לאומית. ואכן לאחר ניצחונו החלו לצוץ חילוקי דעות בין הנשיא הנבחר לבין המעצמה הכלכלית המתחרה.

בשלישי בדצמבר 2016 הרים טראמפ את השפופרת לשיחה שהגיעה מנשיאת טאיוואן, טסאי אינג-ון. השיחה המדוברת נמשכה לפי הודעת הצדדים כעשר דקות בלבד, אך חשיבותה של השיחה אינה באורכה או בתוכנה, כי אם בעצם קיומה. מאז שהנשיא האמריקני ג'ימי קרטר העביר בשנת 1979 את השגרירות מטאיפיי, בירת טאיוואן, לבייג'ינג, בירת סין, לא התקיימה שיחה מתועדת בין שני ראשי המדינה, ובין הצדדים שורר נתק מדומה. מדוע נתק מדומה? משום שכפי שטראמפ ציין בחשבון הטוויטר שלו: "מעניין לראות כיצד ארה"ב מוכרת לטאיוואן ציוד צבאי בשווי מיליארדי דולר,

ומבקשים ממני לדחות שיחה שבה מבקשים לאחל לי בהצלחה". בהסתמך על העובדות המפורסמות, טראמפ אכן צודק: ארה"ב מכרה ומוכרת לטאיוואן נשק במיליארדי דולרים רבים לאורך השנים, סוחרת עמה בהיקף נרחב של עשרות מיליארדי דולרים כל שנה (86.9 מיליארד בשנת 2015) ובנוסף לכל זה ערבה לביטחונה של טאיוואן ושלמותו של הממשל הדמוקרטי בה מול כל איום חיצוני, לרבות מול איומים חוזרים ונשנים מצדה של סין.

שיחת הטלפון לא הייתה סוף המערכה. שורה של ציזים מצדו של טראמפ, ומענה עליהם בכתבות שפורסמו בעיתונים שבבעלות הממשל הסיני, הרחיבו את המערכה. גם הגניבה או ההחרמה של כלי שיט תת-ימי בלתי מאויש של ארה"ב ששייט במים הבין-לאומיים בים סין הדרומי על-ידי כוחות סינים היו חלק מאותה המערכה.

ב-22 בדצמבר 2016, הודיעו הרשויות ארה"ב כי אתר הקניות טאו-באו (Tao-bao) השייך לחברת הענק עליבאבא (Alibaba) הסינית הוכנס שוב לרשימה השחורה האמריקנית של עסקים "מפוקפקים" אשר לכאורה מוכרים מוצרים מזויפים, זאת לאחר שהוסר מהרשימה בשנת 2012. דובר החברה הסינית הביע צער על ההחלטה ותהה האם ההחלטה האמריקנית היא תוצאה של האווירה הפוליטית העכורה, שנוצרה לאחרונה בין ארה"ב לבין סין ולא משיקולים ענייניים. באותו היום הודיע טראמפ כי הכלכלן פיטר נבארו, שתומך בנקיטת עמדה קשה מול סין בנושאי סחר, ימונה לעמוד בראש מועצת הסחר החדשה שתוקם בבית הלבן.

ב-3 בינואר בתגובה לטענת צפון קוריאה על כך שהיא נמצאת בשלבים האחרונים של פיתוח נשק גרעיני שיגיע עד לארה"ב, צייץ טראמפ "זה לא יקרה!". הוא הוסיף בהודעה עוקבת ש"סין לוקחת מארה"ב כמויות גדולות של כסף ועושר בסחר חד-צדדי, אבל לא עוזרת כלל עם צפון-קוריאה. נחמד!" בתגובה לכך, שינחואה (סוכנות הידועות הרשמית של הממשל הסיני) פרסמה מאמר שתוקף את "ההתמכרות לטוויטר" של טראמפ וטוען שבעזרת ציזיו בטוויטר, טראמפ הורס פרוטוקולים דיפלומטיים ארוכי שנים.

האם בשל כך סין וארה"ב עומדות בפני מאבק מתמשך? התשובה היא כן. אך יש להדגיש שהמאבק יתמקד במישורים כלכליים ודיפלומטיים בלבד ומאוד לא סביר שיתרחש מאבק אלים, או חלילה יציאה למלחמה של ממש. לשני הצדדים, שמהווים את שני השווקים הגדולים ביותר בעולם ואת שותפי הסחר המרכזיים האחד של השני, יש יותר מדי מה להפסיד ומעט מאוד מה להרוויח ממלחמה ונראה בהחלט ששניהם מבינים זאת.

האם המתרחש תשפיע על הנעשה במזרח התיכון? על ישראל? יש לזכור שטראמפ ידקק לזמן זמן ארוך על מנת ללמוד ולהכיר את כל הנושאים הקשורים לסיין, למזרח התיכון וליחסים של אזורים אלו עם ארצו. כך שלא סביר שיתקיימו התרחשויות ממשיות בחדשים הקרובים. בעתיד היותר רחוק, במידה שהצדדים יבחרו להמשיך את החלפת המהלומות המילוליות, ייתכן והמזרח התיכון וישראל בתוכו עשוי למצוא את עצמו במרכז תשומת הלב.

שני הצדדים, עשויים לרצות להגדיר את יחסי הכוחות ביניהם באמצעות שימוש באזור כזירת הכרעה. כך למשל הממשל האמריקני החדש עלול לצאת בהכרזה, שמכאן ואילך הוא מפסיק לאבטח באופן כולל את נתיבי השיט הבין-לאומיים, וימשיך לעשות זאת רק תמורת תשלום, או שידאג לאבטחת הצי האמריקני בלבד. הכרזה כזו תגרום להתייקרות מהירה במחירי הנפט והגז ובמחירי התובלה הימית עד כדי שיתוק הפעילות. מצב כזה יהיה קשה במיוחד עבור סין, שכן הדבר יגרום לשיתוק בכלכלה המקומית. המזרח התיכון, בו טמונות עתודות הנפט והגז הגדולות בעולם, עלול למצוא את עצמו נגרר לכאוס מוחלט בעקבות הכרזה כזו.

טראמפ ציין במהלך קמפיין הבחירות שלו, כי לפי תפיסתו כל פעילות אמריקנית מחוץ לגבולותיה צריכה לבוא עם תג מחיר ברור. אם לאחר כניסתו לתפקיד ישוב טראמפ על הדברים, הדבר עשוי להחליש עוד יותר את הגורמים הפרו-אמריקנים, לרבות ישראל ובנות ברית של ארה"ב השוכנות בסביבתה של סין. הכרזה כזו עשויה לחזק את כוחה על פני יריבותיה, שכן הן יהיו חסרות הגנה מפניה. אך מהצד השני, הכרזה זו גם עשויה לגרור את בנות בריתה של סין לדרוש ממנה ביתר שאת הבטחה להתערבות למענן במידת הצורך. למרות זאת, עד היום סין נמנעה מהתערבות בנעשה במדינות זרות וקשה יהיה לראות את ההנהגה הסינית משנה תפיסה זו בשל הכרזה כזו או אחרת מצד נשיא אמריקני.

תת-אלוף ג'ין יינאן, אחד האסטרטגים הצבאיים הבולטים בסין, אמר כי: "טראמפ אולי יהיה טוב למערכת היחסים עם סין אם טראמפ יתמקד בהבטחה שלו להשיב עטרה ליושנה ולא יתערב במדיניות החוץ כפי שנשיאים אחרים התערבו. הוא אולי אפילו לא יהיה מעורב כמו שהילרי קלינטון הייתה עשויה להתערב". ואולי גם למערכת היחסים של ארה"ב והמזרח התיכון, לרבות ישראל, יהיה נכון יותר לו כל אחד יתעסק בענייניו.

* רועי ילינק הוא דוקטורנט בחוג ללימודי המזה"ת באוניברסיטת בר-אילן.

סדרת הפרסומים מבט מבס"א מתפרסמת הודות לנדיבותה של משפחת גרג רוסהנדלר.